

DE BRUINE KIEKENDIEF: DE 'SCHOFFERT' VAN DE BRANDEMEER

Gerrit Hof & Siep van der Veen

In 1995 werd de Werkgroep Brandemeer opgericht als afsplitsing van de BFVW-vogelwacht Wolvega. Sindsdien draagt de werkgroep zorg voor broedvogelinventarisaties en watervogeltellingen in de Brandemeer in samenwerking met SOVON Vogelonderzoek Nederland. Daarnaast worden ontwikkelingen op het gebied van natuurbeheer en -beleid in het wetland Rottige Meenthe/Brandemeer nauwlettend in de gaten gehouden in samenwerking met Vogelbescherming Nederland. Sinds dit jaar heeft de werkgroep zich onder de vleugels van de FFF geschaard. Daarom een introductie aan de hand van een soort die zich thuis voelt in de Brandemeer: de Bruine Kiekendief.

Mannetje Bruine Kiekendief met Wilde Eend als prooi

foto: Anton Huiterna

VOORKOMEN IN FRYSLÂN

De Bruine Kiekendief is de meest algemene soort van het geslacht *Circus* in Fryslân. In de eerste helft van de vorige eeuw was het een vrij algemene broedvogel in Fryslân (Van der Ploeg *et al.* 1976). Na door een diep dal te zijn gegaan als gevolg van het gebruik van pesticiden in de landbouw (met name in de jaren '50-'60), volgde een toename doordat in de nieuw aangelegde Flevopolders en het Lauwersmeer grote aantallen kiekendieven gingen broeden (Bijlsma 1993). Deze populaties hadden naar alle

waarschijnlijkheid een uitstralingseffect op Fryslân. In 1999 broedden in Fryslân circa 245 paren, waarvan de helft op de Friese Waddeneilanden. De Blauwe en Grauwe Kiekendief kwamen in 1999 elk niet verder dan respectievelijk 55 en 4 broedparen in Fryslân (Kleefstra 2001). De Bruine Kiekendief zoekt in de winter zijn heil in warmere streken, zoals Zuidwest-Europa en Noord en West-Afrika. Enkele exemplaren overwinteren hier (Bijlsma 1993).

DE BRUINE KIEKENDIEF IN DE BRANDEMEER

De Bruine Kiekendief is een vogel die zich bij uitstek thuis voelt in en rond het Brandemeergebied. Het is een broedvogel van rietlanden, ondiepe plassen, meren en rivieren. Deze landschapselementen komen alle voor in het gebied tussen Tjonger en Linde. Een andere voorwaarde voor zijn verblijf vormt de aanwezigheid van overjarig riet. Ook hiermee komt de soort ruim aan zijn trekken. Staatsbosbeheer zorgt er als beheerder van de Brandemeer en Rottige Meenthe voor

dat er elk rietsnij-seizoen voldoende riet gespaard blijft. De Bruine Kiekendief kan zich hierdoor (met ons) verheugen in het gezelschap van andere verstokte kritische moeras- en rietbewoners als Roerdomp, Purperreiger en Zwarte Stern.

DE 'SCHOFFERT'

De wetenschappelijke naam *Circus aeruginosus* betekent letterlijk vertaald: rondcirkelende koperroestkleurige. Karakteristiek is hun wat golvende, lage vlucht met zwenkingen, waarmee ze over de rietvelden en het omringende cultuurland jagen. Het voed-

sel bestaat uit o.a. muizen, kikkers, insecten, kleine of jonge vogels, vis en eieren. Het menu is dus wat gevarieerder dan zijn Nederlandse naam wil doen geloven. De Friese naam 'Brûne Hoanskrobber' lijkt ook een beetje overdreven. Dit betekent namelijk letterlijk 'hanenveger' of 'hanenopruimer'. In het Stellingwerfs komt de naam 'Schoffert' voor, dit betekent zoiets als schavuit. Uit deze en andere streeknamen van de soort blijkt dat de mens deze fraaie en waardevolle roofvogel niet altijd als zodanig waardeert.

BEHOUD EN HERSTEL VAN BROEDGEBIEDEN

Voor de Bruine Kiekendief is het belangrijk dat zijn leefgebied blijft bestaan zo niet wordt uitgebreid. Voor een bodembroeder als de Bruine Kiekendief zijn ontoegankelijke broedplaatsen van groot belang, niet alleen om predatie te voorkomen, maar bovenal om menselijke verstoring te ontlopen. Reden te meer om met de FFF te pleiten voor moerasontwikkeling, in het bijzonder het bieden van kansen voor vitale, omvangrijke rietvegetaties.

LITERATUUR

BIJLSMA R.G. 1993. Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels. Schuyt & Co, Haarlem.

KLEEFSTRA R. 2001. Kolonievogels en zeldzame soorten in Fryslân in 1999. Twirre 12 (3): 103-111.

PLOEG D.T.E. VAN DER, W. DE JONG, M.J. SWART, J.A. DE VRIES, J.H. P. WESTHOF, A.G. WITTEVEEN & B. VAN DER VEEN 1976. Vogels in Friesland, deel 1. Stichting Avifauna Friesland/Fryske Akademy, Leeuwarden.

Gerrit Hof, FFF-Vogelwerkgroep Brandemeer, Sickengastraat 3, 8471 BN Wolvega (tel.: 0561-617631)

Siep van der Veen, FFF-Vogelwerkgroep Brandemeer, De Warring 31, 8447 EB Heerenveen (tel.: 0513-651310)